

ТРАНСФАРМАЦЫЯ МЕТАДУ РАХУНКАЗНАЎСТВА ВА ЁМОВАХ ЛІЧБАВАЙ ЭКАНОМІКІ

У артыкуле даследуюцца магчымыя напрамкі развіцця метаду рахунказнаўства і метадычных прыёмаў рахункаводства ва ўмовах лічбавай эканомікі. Асноўная ўвага звернута на першасную рэгістрацыю фактаў гаспадарчага жыцця і ўлік аперацый з выкарыстаннем у грамадзянскім абароце токенаў. Артыкул завяршае аўтарскі погляд на арганізацыю кантролю над аперацыямі з лічбавымі знакамі.

In the article are investigated the development possible trends of accountknowledge method and accounting methodical modes under conditions of the digital economics. The principal attention concentrated on the the source fixation of business practice facts and the accounting of transactions witch the use in the civil turnover of tokens. The article completed the autor's view on the organization of control witch the tokens.

Ключавыя словы: адзінасобна складзены першасны ўліковы дакумент; майнінг токенаў; метадалогія рахунказнаўства; лічбавая эканоміка; парадыгма дваінога запісу на рахунках; працэдура рахункаводства; рэстр блокаў транзакцый; токен; функцыі крыптавалют; электронны грошы.

Key words: personally drawn up the source accounting document; mining of tokens; methodology of accountknowledge; digital economics; paradigm of double-entry on accounts; procedure of accounting; transaction block register; token; functions of cryptocurrencies; electronic money.

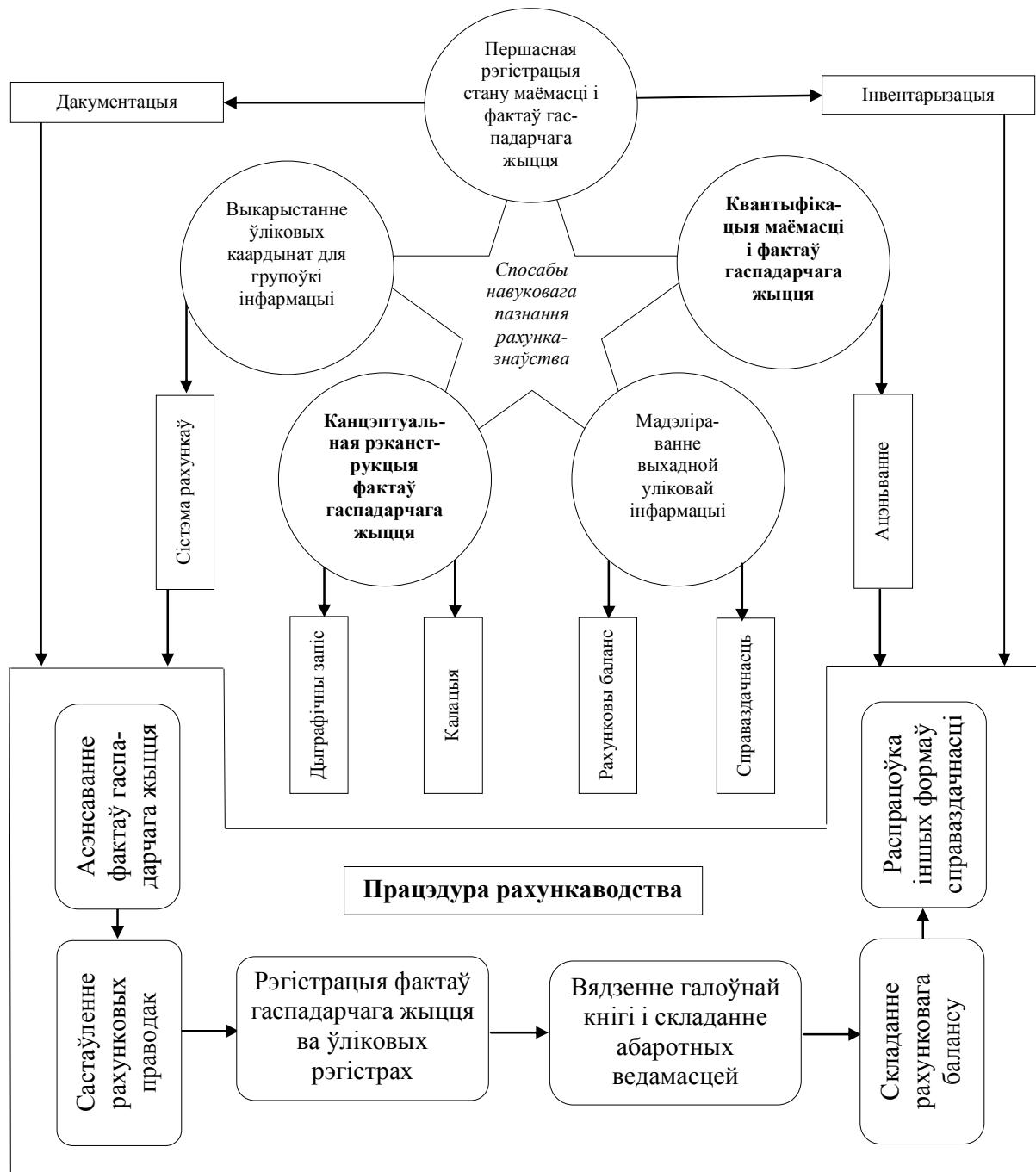
Тэорыя рахунказнаўства грунтуецца на некалькіх парадыгмах. У цяперашні час пануючае становішча займае матэматычная парадыгма, або, як яе яшчэ называюць, тэорыя двух радоў рахункаў. Яна атрымала шырокую папулярнасць ў Германіі і аказала істотны ўплыў на расійскіх тэрэтыкаў рахунказнаўства. Гэта парадыгма абгрунтоўвае дваіны запіс зыходзячы з падзелу ўсіх рахункаў на два рады, дзе першы рад адлюстроўвае змяненне якаснага складу маёмасці (актывы і абавязацельствы), а другі – змяненне капіталу і фінансавага выніку. Пры гэтым алгебраічныя сумы абоіх радоў рахункаў заўсёды раўняюцца адзін другому.

У стадыі станаўлення ў цяперашні час знаходзіцца *канвенцыйная парадыгма*. У сучасным расійскім рахунказнаўстве прадстаўніком канвенцыйнай парадыгмы дваінога запісу можна лічыць В. В. Кавалёва, які прыйшоў да высновы, што дваіны запіс не з'яўляецца інварыянтам рахунказнаўства як навукі і практыкі ў цэлым, паколькі ўлік можна весці рознымі спосабамі. Да канвенцыяналістаў можна аднесці і другога прадстаўніка сучаснага расійскага рахунказнаўства М. Ю. Мядзведзева, які лічыць што камп'ютарызацыя ўліку не схільная да дыграфізму, тым больш што дыграфізм не з'яўляецца прыродным законам, абавязковым для ўсеагульнага выкарыстання.

Безумоўна, пануючая ў цяперашні час матэматычная парадыгма не застаецца нязменнай. Вывучэнне парадыгмаў рахунказнаўства ў цяперашні час, у сувязі з прынятай дактрынай лічбавай эканомікі, становіцца вельмі актуальным напрамкам развіцця тэрэтычных

палажэнняў рахунказнаўства. Узаемасувязь паміж спосабамі навуковага пазнання прадмета рахунказнаўства, метадычнымі прыёмамі і працэдурай рахункаводства паказана на малюнку. Як вынікае з гэтага малюнку, кожны спосаб навуковага пазнання рахунказнаўства мае ўласцівыя дадзенаму этапу развіцця навукі і тэхнічнага прагрэсу метадычныя прыёмы рахунказнаўства.

Узаемасувязь паміж спосабамі навуковага пазнання рахунказнаўства, метадычнымі прыёмамі і працэдурай рахункаводства

Сукупнасць прыведзеных метадычных прыёмаў складае працэдуру рахункаводства. Ва ўмовах выкарыстання камп'ютарных тэхналогій найбольш важнымі элементамі працэдуры рахункаводства з'яўляюцца асэнсаванне фактаў гаспадарчага жыцця, адлюстраваных на носьбітах інфармацыі, і складанне праводак у выглядзе запісаў па дэбеце і крэдыце адпаведных рахункаў. Астатнія элементы выконваюцца аўтаматычна па меры ўнясення адпаведнай інфармацыі ў аўтаматызаваную ўліковую сістэму.

Задача рахунказнаўства заключаецца ў даследаванні новых тэхнічных магчымасцей для выканання функцый пацвярджэння верагоднасці і доказнасці зафіксаваных і падлеглых перада-

чы першасных дадзеных. Папяровая дакументацыя ў сённяшнім яе разуменні не павінна адносіцца да элементаў метаду рахунказнаўства як навукі, паколькі існуе на пэўным этапе развіцця цывілізацыі, які ў цяперашні час набліжаецца да заканчэння. У рахункаводстве адбудзеца карэкціроўка сутнасці дакументацыі як элемента яго метаду пры нязменнасці такога элемента метаду рахунказнаўства як першасная рэгістрацыя стану маёмасці, гаспадарчых аперацый і падзей на спецыяльных носьбітах інфармацыі, якія засведчаюць ажыццяўленне факта гаспадарчага жыцця.

Зыходным спосабам пазнання рахунказнаўства з'яўляецца рэгістрацыя фактаў гаспадарчага жыцця, для ажыццяўлення якой выкарыстоўваецца дакументацыя. У сучасных умовах шырокае распаўсюджванне атрымлівае спосаб першаснай рэгістрацыі фактаў гаспадарчага жыцця з выкарыстаннем электронных дакументаў, які, аднак, не змяняе сутнасці дакументацыі як элемента метаду рахунказнаўства. Тым не менш, развіццё лічбавай эканомікі ўносіць пэўныя карэктывы ў гэты элемент працэдуры рахункаводства.

Імпульс для развіцця лічбавай эканомікі даў Дэкрэт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб парку высокіх тэхналогій» ад 22 верасня 2005 г. № 12. Пад лічбавай эканомікай (другая назва – электронная эканоміка) разумеецца эканамічная дзейнасць, заснаваная на лічбавых тэхналогіях, якая звязана з электронным бізнесам і электроннай камерцыяй, а таксама з электроннымі таварамі і паслугамі. У Рэспубліцы Беларусь развіццё лічбавай эканомікі цесна звязана з паркам высокіх тэхналогій, які створаны для распрацоўкі праграмнага забеспячэння, інфармацыйна-камунікацыйных, іншых новых і высокіх тэхналогій, накіраваных на павышэнне канкурэнтаздольнасці нацыянальнай эканомікі.

Зацверджанае Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 палажэнне аб Парку высокіх тэхналогій прадугледжвае істотнае спрашчэнне патрабаванняў да складання першасных дакументаў. Гэтыя спрашчэнні тычуцца галоўным чынам рэзідэнтаў Парку высокіх тэхналогій у дачыненні да іх адносін з замежнымі контрагентамі. Заканадаўства Рэспублікі Беларусь абавязвае складаць першасныя дакументы на рускай або беларускай мовах пры ажыццяўленні гаспадарчай аперацыі або непасрэдна пасля яе ажыццяўлення. Дакументы ў большасці выпадкаў складаюцца на папяровых або электронных носьбітах інфармацыі з арыгінальнымі або электроннымі подпісамі прадстаўнікоў двух бакоў. Такі падыход не заўсёды адпавядае міжнароднай практыцы рэгулявання дзелавых адносін. Па прычыне тэрытарыяльнай аддаленасці контрагентаў такі парадак ускладняе эксперт работ, паслуг, а таксама правоў на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці. Негатыўныя наступствы ўзнікаюць і па прычыне практыкі даналічэння кантрольнымі органамі падаткаў і збораў пры ўстанаўленні імі фармальнах парушэнняў парадку афармлення суб'ектамі гаспадарання першасных уліковых дакументаў.

Палажэнне аб Парку высокіх тэхналогій (п. 20 ч. 1) вызначае, што патрабаванні, якія прад'яўляюцца заканадаўствам да формы, зместу і парадку афармлення першасных уліковых дакументаў, не распаўсюджваюцца на гаспадарчыя аперацыі рэзідэнтаў Парку высокіх тэхналогій, якія ажыццяўляюцца з нерэзідэнтамі Рэспублікі Беларусь. Пры ажыццяўленні такіх аперацый рэзідэнты Парку высокіх тэхналогій маюць наступныя правы:

- адзінасобна складаць першасны ўліковы дакумент, на падставе якога гаспадарчая аперацыя адлюстроўваецца ў рахункаводстве;
- афармляць дзве і больш аднародных гаспадарчых аперацыі, якія здзейсненыя ў адзін календарны месяц, адным уліковым дакументам, які можа быць складзены аднаасобна;
- выкарыстоўваць ў якасці першаснага ўліковага дакумента дакумент, які зыходзіць ад нерэзідэнта і складзены на замежнай мове.

Адзінасобна складзены першасны ўліковы дакумент названы рахункаводчай даведкай або даведкай-разлікам. Ён павінен змяшчаць сваё найменне, а таксама дату складання; найменне арганізацыі або прозвішча і ініцыялы індывідуальнага прадпрымальніка, якія з'яўляюцца ўдельнікамі гаспадарчай аперацыі; пасаду асобы, якая адказная за ажыццяўленне гаспадарчай аперацыі або правільнасць яе афармлення з боку рэзідэнта Парку высокіх тэхналогій, яе прозвішча, ініцыялы і подпіс; падставу ажыццяўлення і змест гаспадарчай аперацыі, а таксама яе агульную ацэнку ў натуральных і вартасных паказчыках. Такі падыход вырашае праблему работы з інтэрнэт-пляцоўкамі і магазінамі дадаткаў, так як атрымаць ад іх подпіс на першасным ўліковым дакуменце практычна немагчыма.

Пры афармленні дзвюх і больш аднародных гаспадарчых аперацый адным першасным дакументам ён павінен быць складзены не пазней 20-га дня месяца, які наступае за месяцам ажыццяўлення аперацый з указаннем даты іх ажыццяўлення. Указаная норма распаўсюджваецца

толькі на першасныя ўліковыя дакументы, складзеныя адзінасобна, інакш кажучы, на рахункаводчыя даведкі і даведкі-разлікі.

Права выкарыстоўваць першасны ўліковы дакумент, які зыходзіць ад нерэзідэнта і складзены на замежнай мове, у большасці выпадкаў адносіцца да інвойсаў і сертыфікатаў, якія выстаўляюць замежныя контрагенты. Гэта тычыцца, перш-наперш, замежных анлайн-пляцовак. Для адлюстравання гаспадарчай аперацый на аснове такога дакумента рэзідэнт Парку высокіх тэхналогій павінен прыкладзі да яго завераны ім пераклад на беларускую або рускую мову па кожнай гаспадарчай аперацыі.

Для мэт развіцця Парку высокіх тэхналогій Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 прадпісваецца стварэнне ўмоў для ўкаранення ў эканоміку краіны тэхналогіі блокчэйна, а таксама выкарыстання крыптавалют. Англійскі тэрмін «блокчэйн» складаецца з двух наступных англійскіх слоў: блок [block (blɒk)] і ланцуг [chain (tʃeɪn)]. Блокчэйн [blockchain ('blɒk'tʃeɪn)], або, па-другому, рэестр блокаў транзакцый – гэта тэхналагічнае асяроддзе, якое ўяўляе сабой пабудаваны па пэўных правілах, на аснове зададзеных алгарытмаў, безупынны паслядоўны ланцужок блокаў інфармацыі аб выкананых аперацыях. Гэты ланцужок блокаў інфармацыі размешчаны ў размеркаванай дэцэнтралізаванай сістэме і апрацоўваецца на мностве розных камп'ютараў, аднак ён абаронены крыптаграфічнымі метадамі абароны ад несанкцыянаванага змянення удзельнікамі, якія маюць да іх доступ.

Крыптавалюта ўяўляе сабой лічбавы дакумент на прад'яўніка, які можна перадаць іншаму ўладальніку праз дэцэнтралізаваную сетку без цэнтральнага пасрэдніка. Кожны ўладальнік лічбавай інфармацыі незалежны пры перадачы сваёй уласнасці. Гэта біткоін або іншы лічбавы знак, які выкарыстоўваецца ў міжнародным абароце як універсальны сродак абмену. Біткоін – гэта назва самай распаўсюджанай, аднак не адзінай, наднацыянальнай крыптавалюты. Для абазначэння адзінкі крыптавалюты ў Дэкрэце Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 выкарыстоўваецца тэрмін «токен» [token ('təʊkən)]. Гэта англійскае слова, якое ў перакладзе абазначае знак або сімвал. Токен уяўляе сабой запіс у рэестры блокаў транзакцый (блокчэйне) або ў іншай размеркаванай інфармацыйнай сістэме, які сведчыць аб наяўнасці ва ўладальніка лічбавага знака (токена) правоў на аб'екты грамадзянскіх правоў і (або) з'яўляецца крыптавалютай. Паколькі стварэннем крыптавалют займаюцца не дзяржава і нават не банкі, то крыптавалюту можна назваць прыватнымі грашымі.

З чатырох функцый (сродак абарачэння, сродак плацяжу, мера вартасці і падліковая адзінка) крыптавалюты могуць выконваць толькі першую, і з агаворкай, трэцюю функцыі, паколькі ваганне іх попыту і прапановы вядуць да страты іх вартасці. Як было адзначана вышэй, у сучасным рахункаводстве квантыфікацыя аб'ектаў уліку ажыццяўляецца шляхам іх пераводу ў вартасны вымернік. Эмісія сучасных грошай кантралюецца дзяржавай, іх прыём на тэрыторыі дзяржавы з'яўляецца абавязковым, аднак крыптавалюты абарачаюцца па-за банкамі. Негатыўнымі наступствамі выкарыстання крыптавалют могуць быць рост інфляцыі за кошт сурагатаў грашовай масы, заблытанасць разлікаў падатковай базы і складанасці пры ажыццяўленні фінансавага кантролю.

Улічваючы прыведзеныя аргументы выкарыстанне крыптавалют для квантыфікацыі фактаў гаспадарчага жыцця і маёмасці суб'екта гаспадарання вельмі абмежаванае. Для гэтай мэты больш падыходзяць электронныя грошы, якія эмітуюцца банкамі ў абмен на наяўныя або безнаяўныя грошы і з'яўляюцца адзінкамі вартасці, якія намінаваны ў нацыянальнай або іншай афіцыйнай валюце. Таму абарот электронных грошай знаходзіцца пад поўным кантролем дзяржавы.

Такім чынам, укараненне лічбавай эканомікі адпаведна Дэкрэту Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 аказвае ўплыў на такія метадычны прыём рахункаводства, якім з'яўляецца дакументацыя, нязначна закранае ацэньванне і зусім не закранае інвентарызацыю, сістэму рахункаў, дыграфічны запіс, калацыю, рахунковы баланс і справаздачнасць. Улік новага аб'екта рахункаводства, якім з'яўляецца токен, рэгламентуе нацыянальны стандарт рахункаводства і справаздачнасці «Лічбавыя знакі (токены)», які зацверджаны пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 6 сакавіка 2018 г. № 16.

Наданне юрыдычным асобам правоў ажыццяўляць аперацыі з токенамі абумоўлівае неабходнасць вызначэння правілаў рахункаводства адпаведных гаспадарчых аперацый. За

мяжой да гэтага часу няма адзінства датычна прававых дэфініцый і ўліковых асаблівасцей аперацый з лічбавымі актывамі. Напрыклад, у Злучаных Штатах Амерыкі (ЗША) склалася практыка прызнання токенаў каштоўнымі паперамі, якія размяшчаюцца для акумулявання маёмасці з мэтай наступнага інвесціравання. У сувязі з гэтым выпуск токенаў рэгіструецца ў Дзяржаўнай камісіі па каштоўных паперах і фондавым рынку ЗША. Такі ж падыход прыняты і ў Швейцарыі, дзе токены прызнаюцца каштоўнымі паперамі і падлягаюць рэгістрацыі Швейцарскім органам па нагляду за фінансавым рынкам.

У Дэкрэце Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 адзначана, што для мэт рахункаводства дабытыя або тыя, якія ўзніклі ў працэсе майнінгу, як і набытыя іншым спосабам токены прызнаюцца актывамі. Класіфікацыя такіх актываў вызначана Нацыянальным стандартам рахункаводства і справаздачнасці «Лічбавыя знакі (токены)». Указаны стандарт устанаўлівае парадак фарміравання ў рахункаводстве інфармацыі аб лічбавых знаках (токенах) і абавязацельствах перад уладальнікамі, якія ўзнікаюць пры размяшчэнні ўласных токенаў.

Атрыманыя арганізацыяй токены прымаюцца да ўліку ў залежнасці ад спосабу іх атрымання і мяркуемага прызначэння як фінансавыя ўкладанні, тавары або гатовая прадукцыя. Токены, набытыя для ажыццяўлення правоў, якія яны засведчаюць, адлюстроўваюцца ў рахункаводстве як фінансавыя ўкладанні. Калі тэрмін абарачэння токенаў перавышае 12 месяцаў з даты іх размяшчэння, яны ўлічваюцца як доўгатэрміновыя фінансавыя ўкладанні. Калі тэрмін абарачэння токенаў не перавышае 12 месяцаў з даты іх размяшчэння, то яны ўлічваюцца як кароткатэрміновыя фінансавыя ўкладанні. Астатнія правілы, прадугледжаныя Нацыянальным стандартам рахункаводства і справаздачнасці, зацверджаным пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 22 снежня 2018 г. № 74, для лічбавых знакаў не дзейнічаюць. Токены, набытыя для наступнага перапродажу, прыходзяць як тавары.

Прызнанне ў рахункаводстве токенаў неабходна раскрыць у палажэнні аб уліковай палітыцы арганізацыі. Гэта тычыцца першаснай дакументацыі, уліковай ацэнкі, адлюстравання токенаў у сістэме рахункаў, парадку правядзення інвентарызацыі і інфармацыі аб токенах ў фінансавай справаздачнасці.

Нацыянальны стандарт рахункаводства і справаздачнасці «Лічбавыя знакі (токены)» дазваляе любыя аперацыі з токенамі афармляць адзінасобна складзенымі першаснымі ўліковымі дакументамі. Асновай для складання такога дакумента з'яўляюцца адпаведныя запісы ў рэестры блокаў транзакцый (блокчэйне) або ў іншай размеркаванай інфармацыйнай сістэме, дадзеныя аб здзелках (аперацыях), якія ажыццяўляюцца ў сістэме апэратараў крыптаплатформы або з гэтымі апэратарамі, а таксама іншыя крыніцы інфармацыі. Па сутнасці гэта складанне даведкі для мэт рахунказнаўства, якая павінна адпавядаць патрабаванням Закона Рэспублікі Беларусь аб рахункаводстве і справаздачнасці ад 12 ліпеня 2013 г. № 57-3. Для гэтага яна павінна мець усе патрэбныя рэквізіты.

Асаблівасць заключаецца ў тым, што запісы ў блокчэйне прыкласці да такой даведкі немагчыма. Арганізацыя самастойна вызначае формы першасных уліковых дакументаў і ўключае іх у графік дакументаабароту. Абавязкі па фарміраванню такіх першасных дакументаў указваюцца ў службовых інструкцыях супрацоўнікаў. Кантралюючым органам неабходна будзе навучыцца правяраць правільнасць, верагоднасць і дакладнасць адлюстраваных аперацый, напрыклад, для папярэджвання незаконнай мінімізацыі сум падатковых абавязацельстваў.

Набытыя токены прыходзяць па вартасці набыцця, якая павялічваецца на суму выдаткаў, непасрэдна звязаных з іх пакупкай. Вартасць бязвыплатна атрыманых токенаў вызначаецца, зыходзячы з метадаў, прынятых уліковай палітыкай арганізацыі з улікам аперацыйных выдаткаў. Вартасць токенаў вельмі гнуткая і часта змяняецца. Для таго каб ва ўліку і справаздачнасці паказаць іх рэальную вартасць, якую стандарт рахункаводства і справаздачнасці «Лічбавыя знакі (токены)» называе чыстай вартасцю рэалізацыі, прадугледжваецца штомесячны маніторынг.

Пад чыстай вартасцю рэалізацыі токенаў разумеецца сума грашовых сродкаў, якая магла бы быць атрыманай у выпадку рэалізацыі токенаў у цяжкіх рынковых умовах. Яна разлічваецца па кожнай адзінцы або групе токенаў як рознасць паміж чаканай цаной рэалізацыі і чаканымі расходамі на іх рэалізацыю. Калі рэальная вартасць акажацца ніжэйшай чым зафіксаваная ва ўліку, на разніцу неабходна стварыць рэзерв пад паніжэнне вартасці токенаў. Парадак вызначэння рэальнай вартасці токенаў неабходна замацаваць ва ўліковай палітыцы арганізацыі.

Перыядычнасць і парадак правядзення інвентарызацыі токенаў арганізацыя вызначае ў палажэнні аб уліковай палітыцы. Правядзенне інвентарызацыі токенаў, перш-наперш, звязана з абгрунтаванасцю іх уліковай ацэнкі і сум рэзерваў.

Для ўліку токенаў Нацыянальны стандарт рахункаводства і справаздачнасці «Лічбавыя знакі (токены)» новыя рахункі не ўводзіць. Іх наменклатура наступная:

- 06 «Доўгатэрміновыя фінансавыя ўкладанні»;
- 14 «Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў»;
- 20 «Асноўная вытворчасць»;
- 41 «Тавары»;
- 43 «Гатова прадукцыя»;
- 58 «Кароткатэрміновыя фінансавыя ўкладанні»;
- 59 «Рэзервы пад аб'яцэнне кароткатэрміновых фінансавых укладанняў»;
- 90 «Даходы і расходы па цякучай дзейнасці»;
- 91 «Іншыя даходы і расходы».

Уліковы цыкл аперацый з токенамі можна падзяліць на тры наступныя групы: паступленне; змяненне чыстай вартасці рэалізацыі; выбыццё. Для аналітычнага ўліку аперацый з токенамі неабходна прадугледзець у рабочым плане рахункаў адпаведныя субрахункі і аналітычныя рахункі. Аналітычны ўлік токенаў, здабытых або атрыманых у выніку майнінгу, можа ажыццяўляцца па ўліковых цэнах, якія вызначаюцца адпаведна парадку, усталяванаму ў палажэнні аб уліковай палітыцы арганізацыі. Таму ў рабочым плане рахункаў да рахунку 43 «Гатова прадукцыя» могуць быць адкрыты асобныя субрахункі для ўліку токенаў, дапусцім 43-3 «Вартасць здабытых токенаў па ўліковых цэнах» і 43-4 «Адхіленне ўліковай вартасці здабытых токенаў ад іх вартасці па ўліковых цэнах». Шыфры гэтых субрахункаў могуць быць і іншыя зыходзячы з асаблівасцей метадыкі ўліку гатовай прадукцыі. Аднак на першае месца неабходна паставіць субрахункі для ўліку матэрыялізаванай гатовай прадукцыі, а на другое – нематэрыялізаванай, якой з'яўляюцца токены, дабытыя у працэсе майнінгу.

Так як для адлюстравання рэзерву пад паніжэнне чыстай вартасці рэалізацыі токенаў, прызнаных як доўгатэрміновыя фінансавыя ўкладанні, асобны рахунак не прадугледжаны, то створаны рэзерв таксама адлюстроўваецца на рахунку 06 «Доўгатэрміновыя фінансавыя ўкладанні». У сувязі з гэтым да ўказанага рахунку мэтазгодна адкрыць субрахунак 06-4 «Рэзервы пад аб'яцэнне доўгатэрміновых фінансавых укладанняў», дзе на асобным аналітычным рахунку ўлічваць рэзерв пад паніжэнне чыстай вартасці рэалізацыі токенаў.

Размеркаванню крыпталюта сярод іх уладальнікаў папярэднічае іх стварэнне. Стварэннем крыпталюта, пад якім разумеецца вызначэнне правілаў і тэхнічных параметраў іх функцыянавання, займаюцца прыватныя асобы, рэзідэнты Парку высокіх тэхналогій, якія могуць аказваць паслугі па іх размяшчэнні. Уласныя токены, выпушчаныя для размяшчэння або правядзення ICO (initial coin offering [i'niʃəl kɔɪn 'ɔ:fəriŋ – першапачатковая прапанова грошай]) да ўліку не прымаюцца. Прыходуюць актывы, атрыманыя ад іх першаснага размяшчэння, і адлюстроўваюць абавязацельствы, якія пры гэтым узніклі. У працэсе размяшчэння токенаў арганізацыя можа несці выдаткі, якія Нацыянальны стандарт рахункаводства і справаздачнасці «Лічбавыя знакі (токены)» прадпісвае ўключаць у склад іншых расходаў.

У рахункаводстве размяшчэнне юрыдычнымі асобамі створаных імі токенаў вядзе да ўзнікнення абавязацельстваў перад уладальнікамі гэтых токенаў. Абавязацельствы заключаюцца ў задавальненні патрабаванняў уладальніка токенаў, абумоўленыя пры яго стварэнні і размяшчэнні. Юрыдычная асоба не мае права ствараць і размяшчаць уласныя токены, якія не задавальняюць правы на аб'екты грамадзянскіх правоў, а мяркуюцца для выкарыстання ў абароце выключна ў якасці крыпталюта.

Абавязацельствы, якія ўзнікаюць перад уладальнікамі токенаў, прымаюцца да ўліку ў залежнасці ад размяшчэння на выдатнай або бязвыдатнай асновах. Пры выдатным размяшчэнні абавязацельствы перад уладальнікамі токенаў вызначаюцца як іх першапачатковая вартасць, якая раўняецца вартасці атрыманых арганізацыяй актываў. Пры бязвыдатным размяшчэнні абавязацельствы перад уладальнікамі токенаў вызначаюцца як сума прызнаных расходаў, якая раўняецца вартасці не атрыманых арганізацыяй актываў. Аднак пры любым варыянце размяшчэння токенаў гэта завінаванасць арганізацыі, якая ўзнікла ў выніку ажыццяўлення гаспадарчых аперацый, пагадэнне якой вядзе да памяншэння актываў.

Такім чынам, аб намінальнай вартасці токенаў і эмісійным даходзе ў Нацыянальным стандарце рахункаводства і справаздачнасці «Лічбавыя знакі (токены)» гаворкі няма. Гэта абумоўлена тым, што Дэкрэт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 пільна засцерагае лічбавую эканоміку ад тых правілаў, якія прыняты на рынку каштоўных папер і дзеючых там мер адказнасці.

У балансе, справаздачы аб прыбытках і стратах, а таксама ў іншых формах фінансавай справаздачнасці вынікі аперацый з токенамі адлюстроўваюцца такім жа чынам, як і з іншымі актывамі, абавязацельствамі, даходамі і расходамі. Інфармацыя аб аперацыях з токенамі павінна раскрывацца ў заўвагах да фінансавай справаздачнасці, якая можа быць індывідуальнай і кансалідаванай. Індывідуальная справаздачнасць складаецца арганізацыяй, якая ажыццяўляе гаспадарчыя аперацыі з выкарыстаннем токенаў. Кансалідаваная справаздачнасць складаецца мацярынскай арганізацыяй па групе арганізацый, якія ажыццяўляюць гаспадарчыя аперацыі з выкарыстаннем токенаў.

Як у індывідуальнай, так і ў кансалідаванай справаздачнасці паказваецца на канец папярэдняга года і справаздачнага перыяду наступнае:

- склад токенаў;
- першапачатковая вартасць токенаў і іх ацэнка па чыстай вартасці рэалізацыі;
- сума рэзерву пад паніжэнне вартасці токенаў;
- сумы створаных у справаздачным перыядзе рэзерваў пад паніжэнне вартасці токенаў з выдзяленнем:
  - сум павелічэння створаных у папярэдніх перыядах рэзерваў;
  - сум узнаўлення рэзерваў у справаздачным перыядзе;
  - абставін, якія абумовілі ўзнаўленне рэзерваў пад паніжэнне вартасці токенаў у справаздачным перыядзе.

У індывідуальнай справаздачнасці раскрываюцца сумы абавязацельстваў, якія ўзніклі пры размяшчэнні ўласных токенаў перад уладальнікамі гэтых токенаў як на канец папярэдняга года, так і на канец справаздачнага перыяду. У кансалідаванай справаздачнасці ўказаная інфармацыя раскрываецца з выдзяленнем сум абавязацельстваў, якія ўзніклі пры ажыццяўленні ўнутрыгрупавых аперацый.

Дэкрэт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 з'яўляецца безпрэцэдэнтным па лібералізацыі ўмоў дзейнасці рэзідэнтаў Парку высокіх тэхналогій. Ён стварае ў Рэспубліцы Беларусь юрыдычныя ўмовы для шырокага выкарыстання такога дасягнення навукова-тэхнічнага прагрэсу, як тэхналогія размеркаванага рэестра (блокчэйн) і заснаваных на ёй фінансавых інструментаў. Трэба адзначыць, што пасля выдання ўказанага Дэкрэта Рэспубліка Беларусь стала адной з першых краін, якія прадугледжваюць у сваіх прававых сістэмах рэгламентацыю пытанняў выкарыстання тэхналогіі размеркаванага рэестра (блокчэйн) і крыптавалют у грамадзянскім абароце.

Эфектыўнае функцыянаванне токенаў немагчыма без узмацнення абароны правоў і законных інтарэсаў інвестараў у токены. Для гэтага неабходна прызначыць фінансавы рэгулятар, які адказвае за забеспячэнне такой абароны і надзяліць яго неабходнымі кантрольна-нагляднымі паўнамоцтвамі. Неабходна таксама замацаваць меры па абароне правоў і законных інтарэсаў інвестараў у токены ў адпаведных заканадаўчых актах.

У бізнес-планах заяўнікаў, дзейнасць якіх падразумевае выкарыстанне крыптавалют і іншых токенаў, павінны быць прадугледжаны вычарпальныя меры, накіраваныя на забяспячэнне выканання міжнародных абавязацельстваў Рэспублікі Беларусь па супрацьдзеянню адмывання злачынных даходаў і фінансавання тэрарызма, а таксама тэхналагічнай бяспекі. Маецца на ўвазе абарона ад кібератак і іншага несанкцыянаванага ўздзеяння. Неабходна забяспечыць аўдыт інфармацыйных сістэм, якія выкарыстоўваюцца рэзідэнтамі Парка высокіх тэхналогій, а таксама справаздачнасць аб здзейсненых аперацыях на сістэматычнай аснове.

Кантроль павінен быць наладжаны над выкарыстаннем у грамадзянскім абароце лічбавых знакаў (токенаў). Эфектыўны кантроль могуць здзяйсняць банкі, якія з'яўляюцца агентамі валютнага кантролю. Банкі не ажыццяўляюць дзейнасць з лічбавымі знакамі (токенамі), а любая дзейнасць з токенамі не можа кваліфікавацца як банкаўская дзейнасць. Аднак выкананне здзелак з токенамі немагчыма без выкарыстання паслуг банкаўскага сектара, паколькі набыццё і адчужэнне токенаў часцей за ўсё ажыццяўляецца за грошы. Банкі павінны выяўляць падазроныя фінансавыя аперацыі кліентаў, звязаныя з набыццём або адчужэннем лічбавых знакаў за беларускія рублі, замежную валюту або электронныя грошы. Гэта абумоўлівае асаблівасці

ажыццяўлення ўнутранага кантролю банкамі і нябанкаўскімі крэдытна-фінансавымі арганізацыямі датычна аперацый з токенамі, што патрабуе карэкціровак адпаведных банкаўскіх інструкцый.

Адпаведна Дэкрэту Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 і Банкаўскаму кодэксу Рэспублікі Беларусь токены не з'яўляюцца ў Рэспубліцы Беларусь сродкам плацяжу. Дэкрэт дапускае іх абарачэнне ў беларускай дзяржаве ў якасці сродку абмена. Гэта значыць, што токен як тавар, які не мае рэчывай формы, можа быць абменены на іншыя тавары, у тым ліку і на рэчы. У выпадку, калі токены абменьваюцца на грошы, узнікаюць адносіны куплі-продажу.

У сусветнай практыцы такі падыход да вызначэння ролі токенаў у грамадзянскім абароце з'яўляецца найбольш пашыраным, аднак не адзіным. У Японіі віртуальныя валюты, якія не з'яўляюцца электроннымі грашыма, прызнаюцца законным плацёжным сродкам, якія можна разлічыцца за тавары і паслугі. Магчымасць выкарыстання віртуальных валют у якасці сродку плацяжу канстатавана і Міністэрствам фінансаў Германіі. Аднак у іншых дзяржавах могуць дзейнічаць іншыя прававыя нормы. Напрыклад, перадача грамадзянам ЗША токенаў пры іх размяшчэнні без выканання патрабаванняў заканадаўства аб каштоўных паперах гэтай краіны можа быць прызнанай незаконнай. Па гэтай прычыне пры заключэнні з нерэзідэнтамі Рэспублікі Беларусь звязаных з токенамі дагавораў трэба ўлічваць рызыку іх прызнання несапраўднымі.

У сувязі з прадастаўленнем суб'ектам гаспадарання магчымасці выкарыстання смарт-кантрактаў, банкам неабходна рэгламентаваць кантроль над ажыццяўленнем аперацый з крыптавалютамі і іншымі лічбавымі знакамі ў рамках заканадаўства аб прадухіленні легалізацыі даходаў, атрыманых злучным шляхам, фінансавання тэрарыстычнай дзейнасці і фінансавання распаўсюджвання зброі масавага паражэння. Так як праграмны код выражаны на мове праграмавання, не можа быць непасрэдна ўспрыняты чалавекам, у выпадку заключэння кліентамі здзелкі ў выглядзе смарт-кантракта ў банка павінна быць тэхнічная магчымасць «прачытаць» заключаны суб'ектамі смарт-кантракт і пераканацца ў яго сапраўднасці, цэласнасці і верагоднасці. Пры адсутнасці ў банка такой магчымасці суб'ект павінен рэпрадуктаваць смарт-кантракт у форму, якая дазваляе банку прачытаць гэты дакумент. Гэта можа быць раздрукоўка дакумента, які павінен быць адпаведным чынам завераны.

З мэтай забеспячэння стабільнасці работы рэзідэнтаў Парку высокіх тэхналогій Дэкрэт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб развіцці лічбавай эканомікі» ад 21 снежня 2017 г. № 8 забараняе правядзенне праверак іх работы без папярэдняга ўзгаднення з адміністрацыяй Парку. Аднак парадак ажыццяўлення папярэдняга ўзгаднення не адрэгуляваны. Пры адсутнасці нарматыўна замацаваных падстаў для адмовы ад дачы згоды на праверку ў адміністрацыі Парку высокіх тэхналогій ёсць магчымасць не дапускаць правядзення праверак сваіх рэзідэнтаў. Гэта можа аказаць негатыўны ўплыў на функцыянаванне лічбавай эканомікі ў Рэспубліцы Беларусь.